

Újabb pótlások a Magyarországon megjelent színházi zsebkönyvek bibliográfiájához

Amikor 1960-ban lezártuk a magyarországi színházi zsebkönyvek több mint két esztendeig tartó gyűjtőmunkáját, tisztában voltunk vállalkozásunk alapvető voltával, de azzal is, hogy sem lezártnak, sem teljesnek nem mondhatjuk a gyűjtést. Hozzávetőleges becslésünk szerint az akkor közreadott anyag kb. kétharmada lehetett annak a mennyiségnek, ami a 18. és 19. században valójában megjelenhetett (ld.: *A Magyarországon megjelent színházi zsebkönyvek bibliográfiája. XVIII—XIX. század.* Összeáll.: HANKISS Elemér—BERCZELI A. Károlyné. Bp. 1961. OSZK.). A hiányzó egyharmadba soroltuk a felmérés közben bibliográfiákból, egyéb forrásokból megismert, azideig fellelhetetlen példányokat, a technikai akadályok miatt ideiglenesen hozzáférhetetlen zsebkönyveket és a remélhetőleg még lappangó, levéltárakban, könyvtári kolligátumokban megbúvó nyomtatványokat.

Az első kiegészítés is ebből a kategóriából került ki, melyet néhai munkatársunk, JORDÁKY Lajos gyűjtött össze és tett közzé az Országos Széchényi Könyvtár 1961—1962-es évkönyvében *Pótlások a „Színházi Zsebkönyvek bibliográfiájá”*-hoz címen (384—386. l.).

A most közlésre kerülő újabb pótlások forrása többféle. A lelőhely megjelölése szerint az Országos Széchényi Könyvtárban található öt zsebkönyv (a 67a, 482a, 489a, 877a, 963a sorszámú) és négy egyleveles emlény az időközben lezajlott raktárrendezési munkák során került napvilágra. Hét zsebkönyvecskével annak következtében gyarapodtunk, hogy a Színháztörténeti Tár 1974-ben és 1975-ben tervszerű hungarika felderítő és állománykiegészítő akciót kezdett a szomszédos államok közgyűjteményeiben, elsőként Pozsonyban az Egyetemi Könyvtárban, a Városi Levéltárban és az ennek keretébe tartozó Regionális Könyvtárban. Az említett hét kiadványról addig nem tudtunk, de létezésüket a zsebkönyvek szerkesztési és megjelenési törvényszerűségének ismeretében fel kellett tételeznünk — mint ahogyan a még hiányzó almanachok létében is e szabályok értelmében reménykedhetünk. Valamennyi fent jelzett zsebkönyv pozsonyi nyomtatvány és a város élénk színházi életének hiteles forrása (827a, 828a, 828b, 831a, 831b, 862a).

Ugyancsak hungarika kereső tevékenységünk eredménye a 18. századi magyarországi főúri színjátszás most felfedezett dokumentuma, a *Hochgröflich-Erdödy'scher Theaterallmanach auf das Jahr 1788*, mely valószínűleg 1787 végén jelent meg Pozsonyban. Erről mind ez ideig sem a hazai, sem a külföldi szakiro-

dalom nem tudott. Közvetlen előzménye az egy évvel korábban Leipzig—Berlinben megjelent azonos című almanach. E mostani Graf Carl von PÜCKLER gyűjteményéből való s 1936-ban került a Stadtbibliothek tulajdonába. Mi 1975-ben szereztünk róla tudomást. Örömmünkbe — hogy t. i. egy eddig ismeretlen hungarikát sikerült felfedeznünk — öröm is vegyült. Tartalmi analíziséből ugyanis kiderült, hogy alig bővíti új adattal az Erdődyek pozsonyi színházi műsorát, legfeljebb a műsor már ismert adatait pontos dátum szerint ismétli meg.

Az öt zágrábi almanachot (1123—1126a sorszámom) az ottani Egyetemi Könyvtártól időközben befutott mikrofilmek alapján tudtuk analizálni.

Két zsebkönyvről most is csak mint újabban előkerült adalékról, nem pedig mint valóságos szaporulatról számolhatunk be. Mégis szükségesnek tartjuk, hogy besoroljuk őket, ha csak szögletes zárójelben is, város és idő szerinti helyükre, lehető bőséges analízissel, nehogy tovább is ismeretlenként lappangjanak (506a, 656a).

A mérleg tehát húsz zsebkönyv és négy egyleveles nyomtatvány. Kiegészítő közrebocsátásukkal ezt a máris igen hasznosnak bizonyult forrásanyagot kívántuk bővíteni.

- 67a Souvenir zum neuen Jahre 1860 allen Freunden der Kunst hochachtungsvoll gewidmet von Emma Richter, Soufleur. Neusohl [1859?], Druck. Ph. Machold. 2 sztl. lev. — 20 cm
Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Anton Schweizer, Direktor. — Színészek. R. D.
MŰSOR: 1859. nov. 20—dec. 31.
EGYÉB: Richter, Emma: Mein Wunsch. — Tréfás színlap.
LELŐHELY: OSZK

- 482a Búcsúszó. Kiad.: Babarczy András, színlaposztó. Hódmezővásárhely 1900, Lévai ny. 2. sztl. lev. — 24 cm
Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Krecsányi Ignác, igazgató. — Színészek.
MŰSOR: —
EGYÉB: Babarczy András: Búcsúszó.
LELŐHELY: OSZK

- 489a Theatralnachrichten der Franz Bullaischen deutschen Schauspielergesellschaft in Kaschau [Kassa], — vom 6-ten Dezember 1788 bis ersten April 1789. Zusammengetragen von Johann Gerger, Soufleur. [Kaschau 1789], Druck. Joh. Jos. Ellinger. ? I. — 17 cm.

Boríték nélkül.
Csonka. Csak belső címlapja és utolsó lapja van.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Franz Bulla, Director.
MŰSOR: [1788. dec. 6—] 1789. márc. 27.—ápr. 1. [Kassáról a társulat Lőcsére megy, de a jövő telet ismét Kassán kívánja tölteni.]
EGYÉB: —
LELŐHELY: OSZK

- 506a [Magyar játékszíni zsebkönyv. Kiad.: Szoboszlai András, a kassai dalszínész-társaság sűgője. Kassa 1839, Werfer Károly ny. 16 l. — 16 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Joób Gusztáv és Kovács András, igazgatók. — Színészek.

MŰSOR: —
EGYÉB: Anekdoták.
LELŐHELY: ismeretlen.]
FORRÁS: Kleinszky László ismertetése: Honművész 1839. 14. sz.

656a [Magyar játékszíni búcsú zsebkönyv. Kiad.: Saas Rudolf sűgő. Marosvárás-
hely 1843.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Kilényi Dávid, igazgató. — Színészek: Bartha
Elek, Döme Lajos, Gócs Engelberg karmester, Lesák Sándor, Magoss József,
Marossy Lajos, Mezei Vilmos, Nagy Mihály, Nyíri György, Réthy Pál,
Saas Rudolf sűgő, Szilágy (!) József, Tóth István. — Bertényiné, Déryné,
Döméné, Gócsné, Kilényiné, Prielle Cornélia, Szilágyiné, Vary Nina. —
Gyermekek: Döme Mari, Prielle Lilla. — K. D.

MŰSOR: —
EGYÉB: —
LELŐHELY: ismeretlen]
FORRÁS: Fodor István: Déryné Marosvásárhelyen. Marosvásárhely 1935.
8—9. l.

827a Theater Journal derjenigen Trauer- Schau- Lust- und Singspiele, welche im
Jahre 1831 auf dem Theater der könig[lichen] freyen Krönungsstadt Press-
burg [Pozsony] und in dem ... Theater in Baden unter der Direction des
Herrn Leopold Hoch aufgeführt wurden. Einem hohen Adel... zum
Jahreswechsel gewidmet von Gustav Sachs, Souffleur. Pressburg [1831?],
Druck. S. Ludwig Weber. 10 l. — 16 cm.

Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Leopold Hoch, Director. — Színészek, énekesek,
zenekar. K. D.

MŰSOR: 1831. nov. 3.—dec. 31.

EGYÉB: Költemények.

LELŐHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavý

JELZET: DT I. 18a

828a Theater-Journal. Allen Freunden und Gönnern der Kunst zum Neuen Jahr
gewidmet von Heinrich Höllzemann, Souffleur. Pressburg 1836, Druck.
Ludwig von Landerer. 16 l. — 16 cm.

Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Franz Pokorny, Director. — Színészek, énekkar,
zenekar. R. K. D.

MŰSOR: 1836. ápr. 20.—dec. 9.

EGYÉB: Költemény. — Just W.: Aus dem Leben des Schauspielers und
Sängers Carl Frey (1807—1835).

LELŐHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavý

JELZET: DT I. 18b

828b Theater-Journal, allen Freunden und Gönnern der Kunst zum Neuen Jahr
gewidmet von Heinrich Höllzemann, Souffleur. Pressburg 1837, Druck.
Anton Edlen von Schmid. 10 l. — 16 cm.

Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Franz Pokorny, Director. — Színészek, énekkar,
zenekar, R. K. D.

MŰSOR: 1837. ápr. 23.—okt. 16.

EGYÉB: Költemény.

LELŐHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavý

JELZET: DT I. 18c

- 831a Theater-Souvenir der königl[ichen] Freistadt Pressburg [Pozsony]. Allen hohen Theatergönnern und verehrungswürdigen Freunden dramatischer Kunst zum neuen Jahre 1840 ehrfurchtsvoll gewidmet von Joseph Johann Colas, Souffleur. Pressburg [1840], Druck. C. F. Wigand. 24 l. — 16 cm.
Boríték nélkül.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: Franz Pokorny, Director. — Szénészek, énekesek, zenekar. R. K. D.
MŰSOR: 1839. jan. 1. — dec. 31.
EGYÉB: Költemények. — Anekdoták. — Tréfás színházi karcolatok.
LELÓHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavy
JELZET: DT I. 18i
- 831b Theater-Journal der königl[ichen] Freistadt Pressburg [Pozsony]. Einem hohen ... Adel und den ... Schauspielgönnern zum Abschiede ... gewidmet von Joseph Johann Colas. Souffleur. Pressburg 1840, Druck. Anton Edlen von Schmid. 13 l. — 16 cm.
Boríték nélkül.
Csonka: 3—4. lap hiányzik.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: [Az igazgató neve a hiányzó lapon van]. — Színészek, énekesek, zenekar. [R. K. a hiányzó lapon.] D.
MŰSOR: 1840 jan. 1. — ápr. 12.
EGYÉB: Költemények. — Anekdoták.
LELÓHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavy
JELZET: DT I. 18d
- 861a Almanach des königl[ichen] städt[ischen] Theaters in Pressburg [Pozsony]. Allen verehrten Freunden und Gönnern ... gewidmet von Andr[eas] Stern, Souffleur. Pressburg [1877], Druck. A. Koch. 12 l. — 16 cm.
Boríték nélkül.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: Heinrich Bohrmann und Max Kmentt, Eigenthümer der Arena in Pressburg. — Színészek, énekesek, énekkar. R. K. D.
MŰSOR: 1877. jún. 28. — dec. 15.
EGYÉB: Költemények. — Anekdota.
LELÓHELY: Pozsony, Archiv Mesta Bratislavy
JELZET: — (színlapok között)
- 862a Almanach des städt[ischen] Theaters der kön[iglichen] Freistadt Pressburg [Pozsony]. Allen verehrten Freunden und Gönnern der Kunst ... gewidmet von A[ndreas] Stern, Souffleur. Pressburg [1878], Druck. Westungarischer Grenzbote. 12 l. — 16 cm.
Boríték nélkül.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: Heinrich Bohrmann und Max Kmentt, Eigenthümer der Arena in Pressburg. — Színészek, énekesek, énekkar. R. K. D.
MŰSOR: 1878. jún. 4. — dec. 11.
EGYÉB: Anekdoták.
LELÓHELY: Pozsony, Regionálna Knížnica Archiv Mesta Bratislavy
JELZET: DT I. 17
- 877a Színi emlék. Lelekes honfiak- és honleányoknak tisztelettel ajánlja [Garay Ferenc] a társulat sűgőja. Sárospatak [1880?], Ny. n. 6 l. — 18 cm.
Boríték nélkül.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: Szegedy Mihály, igazgató. — Színészek.
MŰSOR: —

EGYÉB: Jelenet Dóczy Lajos: Csók c. vígjátékából. — Petőfi Sándor: Szín-bírálat. — Petőfi Sándor: Első szerepem. — Vörösmarty Mihály: A vándor színész. — Garay Ferenc: Lajos barátomnak.

LELŐHELY: OSZK

- 963a Játékszíni füzer melyet nagyméltóságú ... nemes és minden rangon levő nagylelkű honfiaknak mély tisztelete' hála örök jeléül ajánl Breznay Mihály (súgó) 1838 évre. Szeged [1838], Grün János ny. 16 l. — 11 cm. Haránt.

Boríték nélkül.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Farkas József, igazgató. — Színészek. R. D.

MŰSOR: 1838. ápr. 29.—júl. 12.

EGYÉB: Előszó. — Társaság állapota. — Költemények. — Breznay (Mihály): Végszó.

LELŐHELY: OSZK

A címlapot kivéve teljesen azonos a 963 sz.

- 1123 Kazališni almanak za godinu 1895. Ured. i izd. uprava Hrvatskog Zemaljskog Kazališta. Zagreb 1895, Tisak Dioničke tiskare. 127, 1 l. — 20 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Miletić Stjepan, intendáns. — Mandrović, Adam, műv. igazgató. — Színészek, énekesek, táncosok, énekkar, zenekar. R. K. D. T.

MŰSOR: 1874—1894 (egyetemes színházi krónika)

1894 szept. 1.—dec. 31.

EGYÉB: Od izdavateljice. — Harambašić, August: Hrvatskoj Thaliji. — Šandor-Gjalski, Ksaver: Pensées. — Miletić, Stjepan: Excelsior. — Milan-Simonović, Nikola: Lovor-Vijenac. — Kuhač Fr. Š.: Prvi hrvatski operni tenor. — Šrepić, Miliog: O hrvatskom narodnom kolu. — Souvan, Ivan: O narodnim glumama u Hercegovini. — Andrić, Nikola: Glumčeva umjetnost. — Iskaz aboniranih ... god 1894/9. — Ulazne cijene. — Novine. — Mirovinski zavod. ... — Bolnička zadruha ... — Gdje je što?

KÉPMELLÉKLET: Novo hrvatsko narodno glumište u Zagrebu. Rasjeh.

LELŐHELY: Zágráb, Sveučilišna Biblioteka

JELZET: —

- 1124 Kazališni godišnjak za godinu 1898. Ured. i izd. Hrvatskog Zemaljskog Kazališta. Zagreb 1897, Kr. Zemaljska Tiskara. 66, 1 l. — 20 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Miletić, Stjepan, intendás. — Színészek, énekesek, táncosok, énekkar, tánckar, zenekar. R. K. D. T.

MŰSOR: 1897. jan. 1.—dec. 31.

EGYÉB: Preglad repertoira godine 1897. — Iskaz aboniranih ... god 1897/8. — Ulazne cijene. — Novine. — Hrvatska dramatska škola. — Gdje je što?

LELŐHELY: Zágráb, Sveučilišna Biblioteka

JELZET: —

- 1125 Kazališni godišnjak za godinu 1899. Ured. i izd. Uprava Hrvatskog Zemaljskog Kazališta. Zagreb 1899, Knjigotiskara H. Lusteru u Senju. 46, 1 l. — 20 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Hreljanović, Ivo, intendás. — Színészek, énekesek, táncosok, énekkar, tánckar, zenekar. R. K. D. T.

MŰSOR: 1898. jan. 1.—dec. 31.

EGYÉB: Promjena u upravi. — Pregled repertoira god 1898. — Iskaz aboniranih loža 1898/9. — Ulazne cijene. — Novine. — Gdje je što?

LELŐHELY: Zágráb, Sveučilišna Biblioteka.

JELZET: 1830

1126 Kazališni godišnjak za godinu 1900. Ured i izd. Uprava Hrvatskog Zemaljskog Kazališta. [Zagreb 1900], Knjigotiskara H. Lusteru u Senju. 53, 1 l. — 20 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Hreljanović, Ivo, intendáns. — Színészek, énekesek, táncosok, énekkar, tánckar, zenekar. R. K. D. T.

MŰSOR: 1899. jan. 1.—dec. 31.

EGYÉB: Promjena u upravi. — Prijegled repertoira godina 1899. — Iskaz abonenta za sezonu 1899/1900. — Ulazne cijene. — Novine. — Gdje je što?

LELŐHELY: Zágráb, Sveučilištna Biblioteka
JELZET: 4531

1126a Kazališni godišnjak za godinu 1901. Ured. i izd. Uprava Hrvatskog Zemaljskog Kazališta. [Zagreb 1900], Knjigotiskara H. Lusteru u Senju. 46, 1 l. — 20 cm.

A TÁRSULAT NÉVSORA: Hreljanović, Ivo, intendáns. — Színészek, énekesek, táncosok, énekkar, tánckar, zenekar. R. K. D. T.

MŰSOR: 1900. jan. 1.—dec. 31.

EGYÉB: Promjene. — Prijegled repertoira godina 1900. — Iskaz abonenta za sezonu 1900—1901. — Ulazne cijene. — Novine. — Gdje je što?

LELŐHELY: Zágráb, Sveučilištna Biblioteka
JELZET: 4531

I.

Egyleveles emlények

43a Búcsú szó. (Nyárban poros, télben sáros ...) A színlaposztó. Debreczen 1856, Városi ny. — 21 cm.
LELŐHELY: OSZK

65a De hohen, gnädigen, verehrten Schauspiel-Gönnern in der königl[ichen] Freystadt Kaschau [Kassa] am Neujahrs-Feste 1814 gewiht, von Barbara Bonkovsky. Kaschau [1813?], Druck Ellinger. 2 l. — 20 cm.
LELŐHELY: OSZK

110a Petit Souvenir. Im Jahre 1827. Denen edlen grossmüthigen Bewohnern Stuhlweissenburgs [Székesfehérvár] ... gewidmet von F. B. Zettelträger und Souffleur. Stuhlweissenburg 1827. Ny. n. 2. sztl. lev. — 17 cm.
LELŐHELY: OSZK

116a Neujahrswunsch des Theater-Zettelträgers in Walpo [Valpó], für das Schaltjahr 1824 ... gewidmet von Anton Pichler, Theaterzettel-Merkur zu Fusse. H. ny. n. — 28 cm..
Selyemre nyomva.
LELŐHELY: OSZK

III.

Erdődy János pozsonyi színházának újabb kiadványa

- 213a Hochgräflich-Erdődyscher Theaterallmanach auf das Jahr 1788. Hrsg. von Johann Nep[omuk] Schüller, Mitglied der . . . Operngessellschaft zu Pressburg [Pozsony] in Ungarn. Pressburg [1787?], Druck Weber. 167 l., 2 mell. — 16 cm.
- A TÁRSULAT NÉVSORA: Hubert Kumpf, Direktor. — Énekesek, zenekar K. D.
- MŰSOR: 1785. máj. 16. — 1787. dec. 31. + 1788-ból dátum nélkül, cím szerint négy bemutatandó opera.
- EGYÉB: Ajánlás. — Naptár. — An die Freunde der Musen. — Biographisches Verzeichnis der Hochgräfl[ichen] Theaterpersonals: Hubert Kumpf, Direktor. Franz Xaver Girzik, Johann Baptist Hübsch, Ferdinand Rotter, Johann Nepomuk Schüller, Joseph Wisner, Joseph Lekiu Soufleur, Margarete Kaiser, Antonie Hofmann, Marianne Habl, Josepha Wisner geb Abeck, Juliane Ulich von Meissen, Joseph Rotter, Johann Georg Mayr, Katharina Schröfl, Franz Anton Hofmann Theaterdekorateur, Johann Mayer Theatermaler, Michael Raab Guarderobier, Franz Lindner Peruquier. — Költemények: Ungeheuchelte Gedanken eines ungenannten Theaterfreundes, als Herr Kumpf den Julius Sabinus spielte. — An Demoiselle Kaiser, als sie in der Oper Laura Rosetti die Donna Sensali spielte. — F. X. Girzik: Reise der Musen. — F. X. Girzik: Erster Brief aus Ovids Heldenbriefen. Penelope an den Ulisses.
- KOTTAMELLÉKLET: Arietta J. Haydn Orlando Palatino és La vera constanza (!) c. operáiból.
- LELŐHELY: Bécs, Stadtbibliothek

(Közli: Berczeli Károlyné)